

Reforma volebního systému – změna k lepšímu nebo horšímu?

Dne 7. 6. 2000 se v budově Poslanecké sněmovny v Praze uskutečnila konference uspořádaná Sdružením pro celoživotní vzdělávání a rozvoj osobností a Nadací Hannse Seidla pod patronací místopředsedy Poslanecké sněmovny Ivana Langer, věnovaná problematice novely zákona o volbách do Parlamentu, zvláště nové formě volebního dělitele a počtu volebních krajů, použitých při volbách do Poslanecké sněmovny.

Po úvodním slovu místopředsedy Sdružení Jiřího Frgala byl dopolední blok věnován tématice politologické a ústavně právní. Jako první v něm vystoupil Michal Klíma z Katedry politologie Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické s příspěvkem „Konsenzuální model demokracie a předpoklady pro jeho aplikaci v ČR“ a na něj navázal Miroslav Novák z Katedry politologie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy s tématem „Konkurenční model demokracie a předpoklady pro jeho aplikaci v ČR“. Ústavnímu zakončení volebního systému do Poslanecké sněmovny se věnovali Václav Pavlíček z Katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy a Vojtěch Šimíček z Katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

Odpolední blok byl věnován přímo vládnímu návrhu změny volebního zákona, ke kterému vystoupili Pavel Zářecký z Ministerstva vnitra ČR, místopředseda Poslanecké sněmovny Ivan Langer a Michal Kubát z Katedry ruských a východoevropských studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

Během obou bloků probíhala bohatá diskuze, na níž se – kromě referujících – podílel především poslanec a spoluautor předkládané volební změny Zdeněk Koudelka, senátor Jiří Stodůlka a expert na volební systémy Tomáš Lebeda.

Během celé diskuze zaznívaly rozporné

názory na hodnocení nového volebního systému ve volbách do Poslanecké sněmovny v navrhované novele zákona. Tato otázka byla z pochopitelných důvodů dominantní, byť návrh zákona sám obsahuje celou řadu jiných významných změn: „úřednické“ volební orgány, volby v zahraničí, soudní přezkum atp. (o přípravě nového volebního systému viz Zdeněk Koudelka: *Změna volebního systému*, Politologický časopis 1/2000, s. 90-95). I když přítomní často demonstrativně prezentovali, že vystupují z odborných hledisek, samotná diskuze potvrdila, že každá z politických koncepcí vždy najde dost odborníků pro obhájení určitého postoje. Mezi základní diskutované otázky patřil zejména nový systém volebního dělitele začínající číslem 1,42 a pokračující dále celými čísly a jeho název (Koudelka, vyrovnávací d'Hondt, modifikovaný či upravený d'Hondt), počet volebních obvodů a ústavnost obou prvků samostatně i ve své kombinaci. Naprostá většina diskutujících i vystupujících potvrdila, že nový systém volebního dělitele patří mezi poměrné volební systémy. Zvláště ze strany V. Šimíčka – podporovaného J. Stodůlkou – však zaznělo zpochybnění ústavní podmínky poměrnosti navrhované změny při vzájemné kombinaci nového systému volebního dělitele s malými volebními obvody (krají) a také narušení principu rovnosti hlasů. Svůj nesouhlas k navrhované změně prezentoval i M. Klíma, který obhajoval konsenzuální model demokracie, nicméně jeho argumentace podle mého názoru poněkud přecházela z roviny politologické do roviny politické. Další vystupující (Z. Koudelka, I. Langer, M. Novák) při posuzování nového systému vyjádřili svůj postoj, že navrhovaná změna je demokratická, ústavní a snaží se reagovat na politickou labilitu vlád a nedostatky volebního systému, tak jak se projevy od roku 1990.

Závěrem lze říci, že konference byla první akcí, kdy se odborná veřejnost konkrétně zabývala navrženou změnou novely volebního zákona, a to bezprostředně po jejím schválení v Poslanecké sněmovně, přičemž rozdílnost

jejího hodnocení nelze nevidět v souvislosti s politickými názory jednotlivých hodnotitelů. Jde o významnou změnu volebního zákona, která zřejmě bude vyvolávat diskuze i nadále a zřejmě se k ní v budoucnu vysloví i Ústavní soud. Pozitivní je, že z konference bude vydán sborník s přednesenými příspěvky i diskuzními výstupy.

Zdeněk Koudelka

Státy střední a východní Evropy a jejich integrace do evropských struktur

Ve dnech 15. a 16. června uspořádaly katedra veřejné správy a katedra politologie Vysoké školy obchodní (*Szkola Główna Handlowa*) ve Varšavě odbornou konferenci, věnovanou problematice evropské integrace států střední a východní Evropy. O tom, že se jedná o téma vskutku interdisciplinární, svědčil jak okruh účastníků konference, tak také skladba referátů.

První blok referátů zahájila – za předsednictví W. Roszkowského (SGH, Varšava) – I. Zawislinská (SGH, Varšava), která se věnovala otázce makroekonomických podmínek vstupu Polska do Evropské unie a jejich naplňování. Dalším vystupujícím byl P. Barát (Ekonomická univerzita Bratislava) s referátem „Vybrané právní aspekty vstupu Slovenska do Evropské unie“, v němž se zabýval výchozími podmínkami Slovenska při jednání o evropské integraci a jeho ústavním vývojem po roce 1992. Jako třetí v pořadí zaznělo vystoupení V. Šimíčka (Masarykova univerzita, Brno), věnované vybraným ústavně právním aspektům evropské integrace České republiky, v němž se zaměřil zejména na otázku tzv. integrační normy a možnosti přímé demokracie v souvislosti se vstupem České republiky do Evropských společenství. Blok referátů uzavřel J. Osinski (SGH, Varšava) analýzou reformy veřejné správy v Polsku v kontextu evropské integrace.

Nespornou výhodou této konference byla skutečnost, že její organizátoři zařadili relativně menší počet hlavních referátů, čímž se vytvořil dostatečný a velmi potřebný časový prostor pro diskusi. Diskuse byla organizována tím způsobem, že bezprostředně po zaznění jednotlivých referátů mohly být položeny toliko krátké doplňující otázky a skutečně diskusní (často polemická) vystoupení zazněla vždy až v odpolední části příslušného bloku.

Hlavními tématy diskuse prvního dne jednání konference byly ekonomické problémy asociovaných států, a to především z hlediska naplňování tzv. maastrichtských kritérií. Zvláštní pozornost si zasloužily okruhy, v nichž asociované země žádají o určité přechodné období, v jehož rámci teprve by mělo dojít k úplné harmonizaci s komunitárním právem (životní prostředí, nabytí nemovitosti cizinci atp.). Zájem účastníků konference se týkal rovněž problému přímé demokracie při rozhodování o vstupu asociovaných zemí do Evropských společenství. Nesporně největší pozornost však vzbudila otázka optimálního územně správního členění státu. Na základě čtení řady zahraničních překladů se dospělo k závěru, že vhodnější je model dvoustupňový (obce – region) než model třístupňový, přičemž však nezbytnou podmínkou musí být přiměřená minimální velikost obce. Její velikost by měla vycházet ze tří základních kritérií: „obslužnosti“ obyvatel obce, efektivní hospodářské existence a místní sounáležitosti, dané např. historickými a politickými aspekty. Bylo konstatováno, že společným rysem postkomunistických zemí je důraz především na v pořadí jako třetí uvedené kritérium, přičemž otázka obslužnosti a efektivní ekonomické existence zůstávají značně upozaděny.

Druhý den jednání konference moderoval J. Osinski (SGH, Varšava). V jeho úvodu vystoupil se svým referátem J. Lidák (Ekonomická univerzita, Bratislava) a zabýval se v něm problémem vstupu Slovenské republiky do Evropské unie, a to především z hlediska chronologie vývoje vztahů mezi Slovenskou